

206/2009

Raport Badawczy

RB/59/2009

Research Report

**Wybory parlamentarne
2007 r. – analiza reguł
decyzyjnych**

**J. Hołubiec, G. Szkatuła,
D. Wagner**

**Instytut Badań Systemowych
Polska Akademia Nauk**

**Systems Research Institute
Polish Academy of Sciences**

POLSKA AKADEMIA NAUK

Instytut Badań Systemowych

ul. Newelska 6

01-447 Warszawa

tel.: (+48) (22) 3810100

fax: (+48) (22) 3810105

Kierownik Pracowni zgłaszający pracę:
Prof. dr hab. inż. Janusz Kacprzyk

Warszawa 2009

Wybory parlamentarne 2007 - analiza reguł decyzyjnych

Jerzy Hołubiec, Grażyna Szkatuła, Dariusz Wagner

Instytut Badań Systemowych PAN, ul. Newelska 6, Warszawa

Streszczenie

Utworzono bazę wiedzy charakteryzującą wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyły się w 2007r. Na jej podstawie wygenerowano zbiór reguł decyzyjnych dla trzech klas: „partia wchodzi do Sejmu z dużym poparciem wyborców”; „partia wchodzi do Sejmu z małym poparciem wyborców”; „partia nie wchodzi do Sejmu” i poddano je analizie.

1. WSTĘP

Punktem wyjścia do przedstawionych w niniejszym artykule badań były wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyły się w dniu 21 października 2007 roku. Na 30 615 471 osób uprawnionych do głosowania, w wyborach wzięło udział 16 495 045 osób, tj. 53,88%. Wybierano 460 posłów spośród 6196 kandydatów zgłoszonych przez 10 komitetów wyborczych na 296 okręgowych listach kandydatów. Próg wyborczy przekroczyły tylko 4 komitety (ponadto 1 mandat uzyskał Komitet Mniejszości Niemieckiej, zwolniony z obowiązku przekroczenia progu wyborczego). Wyniki wyborów z podziałem na partie, liczbę głosów i liczbę uzyskanych mandatów podaje Tabela 1.

Tabela 1. Wyniki wyborów

Partie	Liczba głosów	% głosów	Liczba mandatów	
PO	6 701 010	41.51	209	Partie, które weszły do Sejmu z dużym poparciem wyborców
PiS	5 183 477	32.11	166	
Lewica	2 122 981	13.15	53	Partie, które weszły do Sejmu przy słabym poparciem wyborców
PSL	1 437 638	8.91	31	
LPR	209 171	1.30	0	
Samoobrona	2 531	0.02	0	Partie, które nie weszły do Sejmu
Mn.Niem.	32 462	0.20	1	

Źródło: [1]

Pierwszym etapem badań, podobnie jak w poprzednich pracach autorów, była analiza kampanii wyborczej i haseł głoszonych przez poszczególne partie podczas tej kampanii. W wyniku współpracy z politologami zidentyfikowano ponad trzydzieści cech oraz utworzono bazę wiedzy charakteryzującą wybory do Sejmu w 2007r.

2. BAZA WIEDZY

Wstępna analiza kampanii wyborczej i haseł głoszonych przez poszczególne partie polityczne podczas tej kampanii pozwoliła zidentyfikować 33 cechy opisujące te partie. Cechy podzielono na trzy grupy:

- I) 22 cechy charakteryzujące programy partii politycznych (a1, a2, ...a22)
- II) 7 cech opisujących wybrane aspekty działalności partii politycznych oraz głoszone przez nie hasła i wartości (a23, a24, ... a29)
- III) 4 cechy charakteryzujące kampanię wyborczą (a30, a31, ...a33)

Z Tabeli 1 wynika, że dwie partie: PO i PiS weszły do Sejmu uzyskując wysokie poparcie wyborców (odpowiednio 41,51% oraz 32,11% ogółu głosujących). Lewica i PSL uzyskały słabe poparcie głosujących (odpowiednio 13,15% i 8,91%). Samoobrona i LPR nie przekroczyły prognozy wyborczego. Zasadne więc było takie ustalenie wartości cechy decyzyjnej a34 – *Wynik wyborów*, aby ten fakt został uwzględniony. Cecha a34 dzieli zbiór partii politycznych na trzy klasy (do każdej z nich należą dwie partie):

- Klasa 1: *partia wchodzi do Sejmu z dużym poparciem wyborców*,
- Klasa 2: *partia wchodzi do Sejmu z małym poparciem wyborców*,
- Klasa 3: *partia nie wchodzi do Sejmu*.

Wydaje się, że w wyborach do Sejmu w 2007r. pewną rolę mógł odgrywać elektorat negatywny. Tworzyli go ci wyborcy, którzy głosowali na wybrane partie nie ze względu na swoje preferencje wyborcze, ale dlatego, aby uniemożliwić zwycięstwo konkretnej partii, tzw. "protest voting" wg Bramsa. W Tabeli 2 zamieszczono wyniki badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, pokazujących wielkości elektoratów negatywnych poszczególnych partii w okresie od maja 2005r. do września 2007r.

Tabela 2. Wielkości elektoratów negatywnych w %

Partie	maj 2005	styczeń 2007	wrzesień 2007
Samoobrona	43	53	55
LPR	32	39	46
PiS	9	24	34
SLD	48		
SdPL	32	31	28
UP	10		
PD	2		
PO	2	13	16
PSL	5	9	6

Źródło: Agnieszka Cybulska, Siła preferencji politycznych, alternatywy wyborcze i elektoraty negatywne. Komunikat z badań BS/149/2007, Warszawa 2007 (Centrum Badania Opinii Społecznej)

Z powyższej Tabeli wynika, że wielkość elektoratu negatywnego poszczególnych partii ulegała zmianom w czasie, i zmiany te zachodziły na różnych poziomach. Z tego powodu do opisu partii politycznych wprowadzono dwie dodatkowe cechy (grupa V), które charakteryzowały elektorat negatywny: a35 – *Wielkość elektoratu negatywnego* oraz a36 – *Zmiana wielkości elektoratu negatywnego w latach 2005-2007*.

Ponadto uznano, że warto wprowadzić jeszcze jedną cechę do grupy V, a mianowicie a37 – *Ocena partii uczestniczących w poprzednim rządzie*.

Tak rozszerzoną bazę wiedzy opisującą wybory do Sejmu 2007 r. przedstawiono w Tabeli 3. Dokładny wykaz cech i wartości, które mogą one przyjmować, zawiera Załącznik 1.

Tabela 3. Baza wiedzy opisująca wybory do Sejmu 2007 r.

Wartości, które przyjmują cechy należące do grupy I

Cechy \ Partie	a1	a2	a3	a4	a5	a6	a7	a8	a9	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a1	a2	a2	a2	
PO	2	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
PiS	1	1	1	1	1	2	2	3	3	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2
LiD	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	3	1	2	2	2	3	1	2	3	1	3	1	3
PSL	2	2	1	2	2	1	2	3	3	3	3	1	2	2	3	1	1	3	1	3	3	3	2	2
Sam.	3	3	2	3	1	2	3	3	3	3	2	1	2	3	3	1	2	1	3	3	3	3	2	2
LPR	1	1	1	1	3	2	3	3	3	1	1	2	3	3	3	3	3	1	1	3	3	2	2	2

Wartości, które przyjmują cechy należące do grupy II

Partie \ Cechy	a23	a24	a25	a26	a27	a28	a29
PO	1	2	1	1	2	1	1
PiS	1	2	1	2	1	2	2
LiD	2	2	2	1	3	2	3
PSL	1	1	2	2	3	2	2
Sam.	2	2	2	3	1	2	4
LPR	2	2	2	3	1	3	5

Wartości, które przyjmują cechy należące do grupy III, IV i V

Partie \ cchcy	a30	a31	a32	a33	a34	a35	a36	a37
PO	1	1	1	2	1	2	3	3
PiS	1	1	1	1	1	2	3	1
LiD	2	3	3	3	2	2	1	3
PSL	2	2	2	2	2	1	1	3
Sam.	3	2	2	1	3	3	2	2
LPR	3	2	1	1	3	3	2	1

Źródło: opracowanie własne

3. ANALIZA BAZY WIEDZY

Na podstawie utworzonej bazy wiedzy, wygenerowano zbiór wszystkich reguł decyzyjnych dla zadanej klasyfikacji (457 reguł). Do dalszej analizy wybrano te z nich, które opisują wszystkie partie należące do danej klasy (a więc dwie partie polityczne), pomijając reguły opisujące tylko jedną partię, uznając je za mniej istotne. Były to zarówno reguły jedno-, jak i dwu-warunkowe w części przesłankowej. Wybrano w ten sposób 22 reguły dla klasy 1, 11 reguł dla klasy 2 oraz 19 reguł dla klasy 3. Na ich podstawie dokonano dalszej analizy.

W tabeli 4 zawarto utworzone reguły jedno-warunkowe, opisujące dwie partie polityczne.

Tabela 4. Reguły jedno-warunkowe, opisujące dwie partie polityczne

Reguły dla klasy 1 (a34=1)	Reguły dla klasy 2 (a34=2)	Reguły dla klasy 3 (a34=3)
(a15=1) => (a34=1)	(a30=2) => (a34=2)	(a7=3) => (a34=3)
(a30=1) => (a34=1)	(a36=1) => (a34=2)	(a14=3) => (a34=3)
(a31=1) => (a34=1)		(a19=3) => (a34=3)
(a36=3) => (a34=1)		(a30=3) => (a34=3)
		(a35=3) => (a34=3)
		(a36=2) => (a34=3)

Źródło: opracowanie własne

Z analizy przedstawionych reguł wynikają następujące wnioski:

1) Liczba reguł jedno-warunkowych dla klasy 2 (tzn. tych partii, które weszły do Sejmu z niewielkim poparciem elektoratu) jest najmniejsza, występują w nich warunki związane tylko z dwiema cechami: a30 - *Organizacją komitetów wyborczych* i a36 - *Zmianą wielkości elektoratu negatywnego w latach 2005-2007*. PSL i Lewicę, które stanowią tę klasę, cechowała stosunkowo niewielka zmiana elektoratu negatywnego w latach 2005-2007, a organizacja ich komitetów wyborczych była niedopracowana.

Warto podkreślić, że cechy a30 i a36 występują również w regułach jedno-warunkowych dla klasy 1 i dla klasy 3. Partie, które weszły do Sejmu z dużym poparciem elektoratu (PiS, PO) miały profesjonalnie zorganizowane komitety wyborcze (a30 = 1), a partie, które nie weszły do Sejmu (LPR, Samoobrona) miały Komitety wyborcze zorganizowane po amatorsku.

Warto odnotować, że partie, które weszły do Sejmu z dużym poparciem elektoratu wykazywały wzrost elektoratu negatywnego, ale na stosunkowo niewysokim poziomie. Wzrost ten był nawet wyższy niż w przypadku partii, które nie weszły do Sejmu. Wyjaśnieniem tego faktu była bardzo ostra walka wyborcza, którą toczyły ze sobą PiS i PO.

2) W regułach klasyfikujących do klasy pierwszej (a34 = 1) i trzeciej (a34 = 3) występowały również cechy charakteryzujące programy partii politycznych. W przypadku partii, które weszły do Sejmu z dużym poparciem była to cecha a15 – *polityka zagraniczna*. PiS i PO popierały członkostwo Ukrainy, Gruzji i Mołdawii do UE, uważały za konieczne wzmocnienie roli Polski w kontaktach z sąsiadami i były za współpracą w ramach tzw. Trójkąta weimarskiego.

Partie, które nie weszły do Sejmu żądały wstrzymania prywatyzacji i lustracji sprywatyzowanych przedsiębiorstw (a7 = 3). Uważały, że Polska powinna zachować odrębną walutę (a14 = 3) oraz dążyły do znormalizowania współpracy z Rosją w zakresie dostaw paliw (a19 = 3).

3) Z analizowanych reguł wynika, że partiom, które weszły do Sejmu z dużym poparciem elektoratu pomogło prowadzenie kampanii wyborczej przy użyciu najnowszych rozwiązań medialnych (a31 = 1) a partiom które nie weszły do Sejmu, zaszkodził wzrost elektoratu negatywnego na bardzo dużym poziomie (a36 = 2). Samoobrona poniosła porażkę między innymi ze względu na aferę związaną z podejrzeniem o korupcję jej przewodniczącego a LPR poniosła konsekwencje niefortunnych działań w sferze edukacji, prowadzonych bez poparcia środowiska nauczycieli.

W Tabeli 5 zawarto utworzone reguły dwu-warunkowe, opisujące dwie partie polityczne.

Tabela 5. Reguły dwu-warunkowe, opisujące dwie partie polityczne

Reguły dla klasy 1 (a34=1)	Reguły dla klasy 2 (a34=2)	Reguły dla klasy 3 (a34=3)
a3=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1	a2=2 \wedge a7=2 \Rightarrow a34=2	a6=2 \wedge a15=3 \Rightarrow a34=3
a3=1 \wedge a5=1 \Rightarrow a34=1	a4=2 \wedge a7=2 \Rightarrow a34=2	a15=3 \wedge a18=3 \Rightarrow a34=3
a5=1 \wedge a19=1 \Rightarrow a34=1	a7=2 \wedge a14=2 \Rightarrow a34=2	a15=3 \wedge a33=1 \Rightarrow a34=3
a5=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1	a7=2 \wedge a37=3 \Rightarrow a34=2	a6=2 \wedge a18=3 \Rightarrow a34=3
a5=1 \wedge a11=1 \Rightarrow a34=1	a2=2 \wedge a20=3 \Rightarrow a34=2	a8=3 \wedge a18=3 \Rightarrow a34=3
a11=1 \wedge a16=1 \Rightarrow a34=1	a4=2 \wedge a20=3 \Rightarrow a34=2	a9=3 \wedge a18=3 \Rightarrow a34=3
a11=1 \wedge a19=1 \Rightarrow a34=1	a7=2 \wedge a20=3 \Rightarrow a34=2	a18=3 \wedge a22=2 \Rightarrow a34=3
a11=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1	a14=2 \wedge a20=3 \Rightarrow a34=2	a18=3 \wedge a33=1 \Rightarrow a34=3
a16=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1	a20=3 \wedge a37=3 \Rightarrow a34=2	a6=2 \wedge a20=3 \Rightarrow a34=3
a5=1 \wedge a17=1 \Rightarrow a34=1		a20=3 \wedge a33=1 \Rightarrow a34=3
a16=1 \wedge a17=1 \Rightarrow a34=1		a6=2 \wedge a31=2 \Rightarrow a34=3
a17=1 \wedge a19=1 \Rightarrow a34=1		a18=3 \wedge a31=2 \Rightarrow a34=3
a17=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1		a31=2 \wedge a33=1 \Rightarrow a34=3
a19=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1		
a5=1 \wedge a32=1 \Rightarrow a34=1		
a16=1 \wedge a32=1 \Rightarrow a34=1		
a19=1 \wedge a32=1 \Rightarrow a34=1		
a32=1 \wedge a35=2 \Rightarrow a34=1		

Źródło: opracowanie własne

Z analizy reguł dwu-warunkowych z Tabeli 5 wynikają następujące wnioski.

1) Najwięcej reguł, bo aż 18, uzyskano dla klasy pierwszej (a34=1). Dla pozostałych klas liczba reguł jest mniejsza i wynosi dla klasy trzeciej (a34=3) – trzynaście reguł a dla klasy drugiej (a34=2) – dziewięć reguł. W większości reguł dwu-warunkowych występują warunki związane z cechami charakteryzującymi program partii politycznych. Najczęściej występują warunki związane z cechami: a5 – *walka z bezrobociem* (warunek a5=1, obniżenie pozapłacowych kosztów pracy, w tym obniżenie składki rentowej - występuje aż 6 razy w regułach dla klasy 1), a19 – *bezpieczeństwo energetyczne kraju* (warunek a19=1, dywersyfikacja źródeł energii i odwołanie się do własnych zasobów, w tym rozwój czystej energii - pojawia się 5 razy w regułach dla klasy 1), a11 – *polityka społeczna*, a16 – *stosunek do UE* oraz a17 – *stosunek do USA*.

Do Sejmu weszły partie, które zwracały uwagę na rozwój gospodarczy, szczególnie na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (a7=2). Zastanawiające jest również, że w regułach dla klasy drugiej (a34=2) występuje często, bo aż pięć razy brak propozycji dotyczących walki z korupcją (a20=3). Cecha a20 – *walka z korupcją* nie występuje w regułach dwu-warunkowych dla klasy pierwszej.

Do uzyskania dużego poparcia głosujących przyczyniło się również *ukierunkowanie kampanii wyborczej* do ogółu wyborców, a nie do wybranych środowisk (a32 = 1). Położenie nacisku na te zagadnienia pozwoliło PiS i PO uzyskać duże poparcie elektoratu.

2) W regułach dwu-warunkowych dla klasy trzeciej (a34=3), to znaczących dotyczących tych partii, które nie weszły do Sejmu, najczęściej występuje cecha a18 - *stosunek do wojny w Iraku*, bo aż 7 razy. Partie te żądały wycofania polskich żołnierzy z Iraku do końca 2007r. (a18=3). Do tej – wydawało się – nośnej propozycji wyborcy nie odnieśli się pozytywnie. Również nie było poparcia dla głoszonego przez te partie zwiększenia nakładów na edukację i naukę (a6=2). Nie znalazło też poparcia hasło poprawy stosunków z Rosją (a15=3). Nie przyniosły też oczekiwanych rezultatów próby bezpośredniego dotarcia do wyborców (a31=2).

Częstości występowania poszczególnych warunków w wygenerowanych regułach dwu-warunkowych odpowiednio dla klasy 1/ dla klasy 2/ dla klasy 3 zawarto w Tabeli 6.

Tabela 6. Liczba reguł dwu-warunkowych dla danej klasy, w których dany warunek występuje

Warunek	klasa 1	klasa 2	klasa 3
(a2 = 2)		2	
(a3 = 1)	2		
(a4 = 2)		2	
(a5 = 1)	6		
(a6 = 2)			4
(a7 = 2)		5	
(a8 = 3)			1
(a9 = 3)			1
(a11 = 1)	4		
(a14 = 2)		2	
(a15 = 3)			3
(a16 = 1)	4		
(a17 = 1)	4		
(a18 = 3)			7
(a19 = 1)	5		
(a20 = 3)		5	2
(a22 = 2)			1
(a31 = 2)			3
(a32 = 1)	4		
(a33 = 1)			4
(a35 = 2)	7		
(a37 = 3)		2	

Warunki związane z programem partii politycznych

Warunki związane z prowadzeniem kampanii wyborczej, elektoratem negatywnym I oceną poprzedniego rządu

Źródło: opracowanie własne

Z tabeli 6 wynika, że prawie wszystkie warunki występują tylko w regułach dla jednej klasy. Wyjątkiem jest warunek (a20=3) występujący w pięciu regułach dla klasy 2 i w dwóch regułach dla klasy 3. Warunek ten określa, że partie nie przedstawiły własnych rozwiązań dotyczących walki z korupcją.

6. PODSUMOWANIE

Na podstawie przedstawionych powyżej wyników analizy bazy wiedzy opisującej wybory do Sejmu 2007r. wyraźnie widać, jak istotne – może nawet niespodziewanie duże – znaczenie dla wyników wyborów miał elektorat negatywny i jego zmiany w czasie (cechy a35 i a36 z grupy V). Podobnie istotne znaczenie dla wyników wyborów miała cecha a30: *organizacja komitetów wyborczych* (z grupy III).

Myśląc o wynikach przyszłych wyborów partie polityczne powinny więc dokładnie śledzić wyniki badań elektoratu negatywnego i natychmiast reagować, zwłaszcza jeśli tendencje negatywne będą się pogłębiać.

LITERATURA

1. Garbień A., Małkiewicz A. (2008) Uwarunkowania wyników wyborów sejmowych w Polsce w 2007r., maszynopis.
2. Hołubiec J., Małkiewicz A., Szkatuła G., Wagner D. (w druku). Badanie preferencji polskiego elektoratu w wyborach parlamentarnych 2007 r. W: Modelowanie Preferencji a Ryzyko 09, Akademia Ekonomiczna w Katowicach.
3. Hołubiec J., Małkiewicz A., Szkatuła G., Wagner D. (2003). Próba uwzględnienia dodatkowych atrybutów w analizie kampanii wyborów do Sejmu w 2001r. W: Trzaskalik T. (Red.): Modelowanie preferencji a ryzyko '03. Akademia Ekonomiczna, Katowice, 133-150.
4. Hołubiec J., Szkatuła G., Wagner D. (2002). Modelowanie preferencji wyborców w postaci reguł decyzyjnych. Modelowanie Preferencji a Ryzyko '01. Akademia Ekonomiczna, Katowice, 133-144.
5. Hołubiec J., Szkatuła G., Wagner D. (2002). Analiza obietnic wyborczych ugrupowań politycznych. In: Bubnicki Z., Hryniewicz O., Kulikowski R. (eds.): Metody i techniki analizy informacji i wspomaganie decyzji. Badania operacyjne i systemowe wobec wyzwań XXI wieku. AOW EXIT, Warszawa, III, 63-74.
6. Hołubiec J., Szkatuła G., Wagner D. (2002). Modelling electorate preferences by machine learning. In: Proceedings of 8th IEEE International Conference on Methods and Models in Automation and Robotics 2002, 2-5.09.2002, Technical University, Szczecin, 1383-1388.
7. Hołubiec J., Szkatuła G., Wagner D. (2003). New aspects in electorate preferences modelling using machine learning. In: Proceedings of 9th IEEE International Conference on Methods and Models in Automation and Robotics Międzyzdroje, 25-28 August 2003, 1271-1276.
8. Hołubiec J., Szkatuła G., Wagner D., Małkiewicz A. (2009). Baza wiedzy wyborów parlamentarnych 2007 roku i jej analiza, Studia i Materiały Polskiego Stowarzyszenia Zarządzania Wiedzą, Nr 19, Bydgoszcz, 57-67.
9. Szkatuła G., Hołubiec J., Wagner D. (2000). Forecasting voting behaviour using machine learning - Poland in transition. Annals of Operations Research 97, 31-41
10. Szkatuła G., Wagner D. (2003). Programmes of parties versus their location on the political scene. Application of decision rules to describe the differences. W: Kacprzyk J., Wagner D. (Red.): Group decisions and voting. Akademicka Oficyna Wydawnicza EXIT, Warszawa, 227-238.

ZAŁĄCZNIK 1.

Cechy charakteryzujące kampanię wyborczą w wyborach do Sejmu 2007r.

D) Cechy charakteryzujące programy partii politycznych

a1- Sposób rządzenia

- 1- umacnianie państwa i radykalna walka z patologiami — PiS, LPR
- 2- budowanie konsensusu społecznego — PO, PSL
- 3- brak konkretnych propozycji — LiD, Sam.

a2- Ocena dwulecia 2005-2007

1. okres skutecznego uzdrawiania państwa — PiS, LPR
2. okres narastającej arogancji władzy i podważania demokracji — PO, PSL, LiD
3. stanowisko ambiwalentne — Sam.

- a3 – Stosunek do lustracji
 1. potrzeba konsekwentnej lustracji — PiS, PO, PSL, LPR
 2. zakończenie lustracji — LiD, Sam.
- a4 – Stosunek do Kościoła i religii
 1. potrzeba ścisłego współdziałania państwa i Kościoła — PiS, LPR
 2. rozdzielenie Kościoła i państwa, szacunek dla wartości religijnych — PO, PSL, LiD
 3. brak stanowiska — Sam.
- a5 – Walka z bezrobociem
 1. obniżenie pozapłacowych kosztów pracy, w tym obniżenie składki rentowej ZUS — PO, PiS, Sam
 2. ulgi w opłatach na ubezpieczenie społeczne i podatku dochodowym — LiD, PSL
 3. brak konkretnych propozycji — LPR
- a6 – Edukacja i nauka
 1. spójna podstawa programowa dla wszystkich przedmiotów przy jednoczesnym zwiększaniu autonomii szkół, aby dostosować się do potrzeb rynku — PO, PSL
 2. zwiększanie nakładów finansowych na edukację i naukę — PiS, LPR, Sam
 3. obniżenie wieku szkolnego oraz rozdział kościoła od szkolnictwa — LiD
- a7 – Gospodarka
 - 1- wolność gospodarcza oparta na własności prywatnej — PO
 - 2- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, w tym ulgi i dostępność kredytów oraz wprowadzenie systemu poręczeń i gwarancji dla przedsiębiorców — PiS, Lid, PSL
 - 3- wstrzymanie prywatyzacji i lustracja sprywatyzowanych przedsiębiorstw — LPR, Sam.
- a8 – Podatki
 - 1- Uproszczenie podatków poprzez wprowadzenie podatku linowego — PO
 - 2- Abolicja podatkowa dla Polaków wracających z zagranicy — LiD
 - 3- obniżenie stawki podatku od osób fizycznych ze szczególnym uwzględnieniem osób najbiedniejszych, polityka pro rodzinną, w tym wprowadzenie ulg mieszkaniowych — Sam., LPR, PiS, PSL
- a9 – Ochrona zdrowia
 - 1- Podział NFZ na kilka konkurencyjnych funduszy i określenie koszyka świadczeń gwarantowanych — PO
 - 2- Wprowadzenie odpłatności za usługi medyczne — LiD
 - 3- W miarę powszechny dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej, w tym utworzenie funduszu charytatywnego i przekazanie części środków z Funduszu Pracy na ochronę zdrowia — LPR, Sam., PSL, PiS
- a10 - Bezpieczeństwo wewnętrzna państwa
 - 1- stworzenie scentralizowanego i skoordynowanego systemu zwalczania najpoważniejszych zagrożeń państwa — PO, LPR
 - 2- polepszenie uzbrojenia i wyposażenia służb mundurowych oraz stworzenie ogólnopolskiego systemu łączności służb ratowniczych — PiS, Lid
 - 3- brak propozycji — PSL, Sam.
- a11 – Polityka społeczna
 - 1- wprowadzenie ulg rodzinnych, nowych świadczeń dla dzieci i wydłużenie urlopu macierzyńskiego dla obojga rodziców — PO, PiS, LPR
 - 2- wprowadzenie dodatków mieszkaniowych i reforma emerytalna, wzrost zasiłków i pomocy najuboższym — LiD, Sam.
 - 3- wprowadzenie podatku rodzinnego i wspólnego rozliczania się rodzin — PSL
- a12 – Rolnictwo
 - 1- korzystanie z funduszy unijnych przy rozbudowie polskiego rolnictwa — PO, PSL, Sam.
 - 2- wspieranie niskotowarowych i nisko rentowych gospodarstw i umacnianie gospodarstw rodzinnych — PiS, LPR
 - 3- przywrócenie rent strukturalnych i urealnienie składek KRUS — LiD

- a13 – Stosunek do administracji i samorządów
- 1- decyzje administracyjne powinny być zgodne z literą prawa i ich transparentność — LiD, PiS
 - 2- decentralizacja i wzmocnienie podstaw majątkowych samorządów — PO, PSL, Sam
 - 3- ograniczenie samodzielności samorządów — LPR
- a14 – Wprowadzenie Euro
- 1- wprowadzenie Polski do strefy Euro później niż w 2015 r. — PiS
 - 2- wprowadzenie Polski do strefy Euro jak najszybciej—PO,PSL,LiD
 - 3- zachowanie odrębnej waluty — LPR, Sam
- a15 – Polityka zagraniczna
- 1- popieranie Ukrainy, Gruzji, Mołdawii w członkostwie w UE, wzmacnianie roli Polski w kontaktach z sąsiadami, współpraca w ramach trójkąta Weimarskiego — PiS PO
 - 2- dobre stosunki z wszystkimi sąsiadami, zwłaszcza Ukrainą i Niemcami — LiD
 - 3- poprawa stosunków z Rosją — Sam., LPR, PSL
- a16 – Stosunek do UE
- 1- pogłębianie związku z UE i współodpowiedzialność za jej rozwój — PO, PiS, PSL, Sam.
 - 2- wspólna polityka zagraniczna i stanowisko wobec Rosji — LiD
 - 3- ograniczenie współpracy z UE — LPR
- a17 – Stosunek do USA
- 1- pielęgnowanie partnerstwa w ramach bezpieczeństwa i strefy gospodarczej — PO, PiS, LPR, PSL
 - 2- rozluźnienie związków — Sam.
 - 3- brak propozycji — LiD
- a18 – Stosunek do wojny w Iraku
- 1- wywiązanie się z misji bez przedłużania obecności polskich wojsk, powiązane z zaangażowaniem gospodarczym i politycznym — PO, LiD, Sam., LPR
 - 2- dalszy udział polskich wojsk w misji oraz wzmacnianie pozycji i bezpieczeństwa Polski — PiS
 - 3- brak propozycji — PSL
- a19 – Bezpieczeństwo energetyczne kraju
- 1- dywersyfikacja źródeł energii i odwołanie się do własnych zasobów, w tym rozwój czystej energii — PO, PiS, PSL
 - 2- promowanie wspólnej polityki energetycznej z UE — LiD
 - 3- znormalizowanie współpracy z Rosją — Sam., LPR
- a20 – Walka z korupcją
- 1- przejrzyste procedury administracyjne — PO
 - 2- kontynuowanie działalności CBA — PiS
 - 3- brak propozycji — PSL, LiD, Sam., LPR
- a21 – Stosunek do aborcji
- 1- aborcja tylko wówczas gdy ciąża zagraża życiu i zdrowi matki — PO, LiD
 - 2- całkowity zakaz aborcji — PiS, LPR
 - 3- brak propozycji — PSL, Sam.
- a22-Charakter państwa
- 1- tanie, zdecentralizowane i prospołeczne — PO
 - 2- solidarne i socjalne — PiS, Sam., LPR, PSL
 - 3- praworządne i ponadpartyjne — LiD

II) Cechy opisujące partie polityczne oraz głoszone hasła i wartości.

- a23 - Organizacja partii politycznej
- 1- partia z mocno rozbudowanymi strukturami — PSL, PO, PiS
 - 2- partia ze słabo rozbudowanymi strukturami — LiD, Sam., LPR

- a24 - Doświadczenie w polityce
 - 1- partia z dużym stażem politycznym — PSL
 - 2- partia z małym stażem politycznym — PO, PiS, LiD, LPR, Sam.
- a25 - Udział w poprzednim parlamencie
 - 1- tak, na silnych pozycjach — PO, PiS
 - 2- tak, na słabych pozycjach — LiD, PSL, LPR, Sam.
- a26 - Wizerunek Partii
 - 1- partia nowoczesna — PO, LiD
 - 2- partia konserwatywna — PSL, PiS
 - 3- partia koniunkturalna — LPR, Sam.
- a27 - Pozycja lidera
 - 1. wyrazisty, dominujący nad partią — PiS, LPR, Sam.
 - 2. wyrazisty, współpracujący z partyjnymi kolegami — PO
 - 3. mało wyrazisty — LiD, PSL
- a28 - Deklarowane poglądy
 - 1- liberalne — PO
 - 2- centrowe — PiS, PSL, LiD, Sam.
 - 3- prawicowe — LPR
- a29 - Głoszone hasła i wartości
 - 1- liberalno-socjalne — PO
 - 2- narodowo-socjalne — PiS, PSL
 - 3- lewicowo-socjalne — LiD
 - 4- socjal-liberalne — Sam.
 - 5- narodowo-chrześcijańskie — LPR

III) Cechy charakteryzujące kampanię wyborczą

- a30 - Organizacja komitetów wyborczych
 - 1- profesjonalna — PO, PiS
 - 2- niedopracowana — PSL, LiD
 - 3- amatorska — LPR, Sam.
- a31 - Formy prowadzenia kampanii wyborczej
 - 1- prowadzona przy użyciu najnowszych rozwiązań medialnych — PO, PiS
 - 2- prowadzona z naciskiem na bezpośrednie dotarcie do wyborcy — PSL, LPR, Sam.
 - 3- prowadzona z naciskiem na internet — LiD
- a32 - Ukierunkowanie kampanii wyborczej
 - 1- skierowana do ogółu wyborców — PiS, PO, LPR
 - 2- skierowana do mieszkańców wsi i małych miast — PSL, Sam.
 - 3- skierowana do ludzi młodych i twardego elektoratu lewicowego — LiD
- a33 - Charakterystyka kampanii wyborczej
 - 1- kampania agresywna, oparta na hasłach i wartościach — PiS, LPR, Sam.
 - 2- kampania spokojna, oparta na hasłach i wartościach — PO, PSL
 - 3- kampania spokojna, oparta na znanych osobistościach — LiD

IV) cecha decyzyjna

- a34 - Wynik wyborów
 - 1. wejście do Sejmu z dużym poparciem elektoratu — PO, PiS
 - 2. wejście do Sejmu z małym poparciem elektoratu — LiD, PSL
 - 3. nie wejście do Sejmu — LPR, Sam.

V) cechy charakteryzujące elektorat negatywny poszczególnych partii

- a35 – Wielkość elektoratu negatywnego
 - 1. mała — PSL
 - 2. średnia — PO, PiS, LiD

3. duża — Sam., LPR
- a36 – Zmiana wielkości elektoratu negatywnego w latach 2005-2007
1. bez większych zmian — PSL, LiD
 2. mały wzrost — Sam., LPR
 3. duży wzrost — PO, PiS
- a37 – Ocena partii uczestniczących w poprzednim rządzie
1. pozytywna — PiS, LPR
 2. słabo negatywna — Sam.
 3. silnie negatywna — PO, LiD, PSL

the 1990s, the number of people who have been employed in the public sector has increased in all countries.

There are a number of reasons for this. First, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Second, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.

Third, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Fourth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.

Fifth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Sixth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.

Seventh, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Eighth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.

Ninth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Tenth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.

Eleventh, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises. Twelfth, the public sector has become an important source of employment for people who are unable to find work in the private sector. This is particularly true in countries where the private sector is dominated by small and medium-sized enterprises.